

ناین و دهولت

شمشیر (دهسولات) و ترازو (حوکم یان عهقل) دهولتیان دامهزاندوه، واته: شمشیری دهسولات و ترازوی عدالتهی عهقلی، هر دووکیان دهولتیان دروست کردوه، یان دهولت له پروسیسیکی میژوویدا یهکدیان دروست کردوه. ترازو له ناسمانوه و شمشیر لهپاشا و دهولتهوه هاتوه.

ناسمان و شمشیر دهولتیان پیکهانیوه. دهولت نمایشی عدالتهی موبارهکی ناسمانی دهکات. چ کس نازانیت شمشیر و ترازوی عدالتهی دروست کردوه، یان بهیچهوانهوه، بهلام نمانین له پروسیسیکی چهند هزار سالیکیا دهولت و یاسا یهکتریان پیک هیناوه.

دهولت ترازوی عدالتهی ناسمانیه بهشمشیر هواسهنگ کراوه.

کاتیک پاشای شهشهیمینی بابلی "حامورابی" ولاتی نیوان دوو روبارهکی (میزوپوتامیای) فراوانکرد. بۆ بهر قرار کردنی دهولتهی نوی، پیویستی به شریعت و یاسای نوی بوو. له راستیدا پیویستی به خودا بوو، اشمشیرهکانی تا به تیژی و بهباشی بهیاری متهی خوداوند بهکار بهیئیت.

"خوداوند" ی بابلی نهوکات، "روژ" گیان بوو، له ناوچهی روژ ههلاتدا بهگشتی خوداوند (روژ!!) بوو. "ناینی روژ" شریعتی و یاساکانی دهولتهی بوون. "خواروژ" بۆ حامورابی ۲۸۲ دستوری دهولتهی بۆ نارده خوارئ. حامورابی بهزبری شمشیر و دستوری خودای، ولاتهکیدا فراوانکرد. هر وهها دهولتهکهی خستیه بهدهنی "قالبی" یاسای ناسمانیهوه.

داگیر کردنی ولاتان و فراوان کردنی ولاتی بابلی یهکی له فهریزهکانی دهولتهی یاسای ناسمان خودای حامورابی بوو. حامورابی لهسهر زهوی میزاپوتانی خوی کرده جینشینی خوداوند. ۲۸۲ یاسا یان شریعتی لهسهر بهرده رهشکان به وینهی خوی و روژی خوداوند داتاشی. شریعتهکانی دواي خوی بوونه پهیرهوی فرمان رهاکانی. نهگهر فره روی نهبیژم، تا ههنوکه ناسمان یان یاسا ناسمانیکانی حامورابی بهکه میک دستکار یوه حوکمان دهکات. هر چهنده شورش مزنی فهرنسی ههولیدا نه نهریتهی بشکینی بهلام تا نهمرؤ له بنهردا یاساکانی حامورابی بهکه میک بربرهوی بۆ زیاد یان کهم کراوه. نیمه دزمان شورش بهردهوامه، شورش جیهانییه. شورش مز نهکهی فهرنسا نیمهی فیر کرد، شورش بوونی نابیی گهر بهردهوام و جیهانی نهیئیت شورشهکه ههنوکه نامانجهکانی چهکه دهکمن ولهگهل روژگادا بۆ زور جینگای ژیان پهل و پۆ دهکیشن.

کاتیک دهبیژم شورش فهرنسی نهریتهی یاسای ناسمانی شکاند و یاساکانی هینه سهر زهوی، مه بهستم لهسهر توپی زهوی یاسا موبارهک و موفهر کهکانی خوی روژی شاکاندوه. کردوونی به یاسای نوینهرانی خهکی ههلیژیری نوی پهلهمان. روچی یاساکانی دهولتهی، هر چهنده تا ههنوکه یاساکانی میلی پهلهمانی نهگهیشتونهته مهخسه. بهر ههمهکانی یان روچی یاساکانی فیهلسوفی گهرهوی فهرنسی (مونتیسکو) ی به کاملی، لای نیمهی روژ ههولتی نهگهیشتونه جیهی کردن. چونکه بهکات ژمیر و بهروپهر (Calendrier) ی ناسای ناژمار ناکرین، بگره به پیوهی میژووی جول (Mouvement) و شورش ناژمار دهکرین. گورانکاری کومه لایتهی نهستمه به خولانهوی زهوی بهدهوری روژدا نهژمار بکرین، بهلئ به پیوهی ژماردنی گورانکاری کومه لایتهی و میژووی نهژمار دهکرین، هاوکات نابیزین و بهچاو و دهست بهناسانی ههستی پیناکهین.

پاشاکان، خهلیفهکان و فهرانر هواکان لهسهر بریاری شریعت بهر یوهدهچوون، بهناوی شریعتی ناسمانیهکانهوه و سیهیری خوداوند لهسهر زهوی حوکم هواپیان دهکرد. یاساکان ثابتن ونهگورن و ناسمانی بوون. گورانی یاسا کفر و حهرام بوو، به چاوی قهدهغه و سه پیچی تهماشنا دهکران، یاسای نوسراوهی دهستی مروقیان لا پهسهند نهدهبوو. له ولاته نیسلامیکاندا فهرانر هواکان ناینی نیسلام و شریعتی نیسلامیان کردوته پهیرهویان. کهزور بهی یاساکانی خوا روژه. پاشای بابلی حامورابی لهسهر بهرده رهشکان نوسیونی (۲۸۲ یاسا)، ههمووی پرن لهیاسای توندرووی، سهر پهراوندن، قولپراوندن و چاو دهرهینانن، بهکورتی به ناوی خوداوندوه بهرگری له کهلتوری توندرووی خاوم مولکهکان و دهولت دهکمن. حامورابی و پاشاکانی هزاران سال پیش نهو به کومهل گهلی یاساکانیان دارشتوه و ناوی یاسای پهزدانیان لئ ناوه.

له میژووی نایندا هر وهها هاتوه، ناین دوو بهشه، بهشی رینماییه سههتایکانی پهزدانی، به چیرۆکه ناسمانیکانی پیش دروست بوونی سوپا و دهولت مهملهکته رازاونهتهوه.

مرۆف ئەوکات بە شێوهی خیزان وتیره بوون. بێویستی بە شەریعەت (دەستوری دەولەتی) نەبوو، بەلکەو لەسەر چەند پرهەنسیپیک ژبانی ناسودەیی خۆی دەژیا. تیکۆشانی مرۆف ئەودەمانە لەگەڵ سروشتا بوو. تیکۆشانی مرۆف دژی مردن بەکارساتی سروشتی بۆ ژبانی ئەبەدی بوو، وەک ئەفسانەیی گەلگامیش، حەزرتی نوح و ئەفسانەیی ئادەم و حەوا. لەگەڵ چوونەپێشەوهی دەسەلاتدا، رۆژ لە دواى رۆژ یاساکان لە کۆمەڵانی خەلک جودا دەبنەوه. دەبنە داردەستی بنەمالەیی پاشا بەپالێشتی ناین دەبنە هیزیکى سەرکوتکەر. بۆ پشت راستکردنەوهی بابەتەکەم، ناوری لە چیرۆکی حەزرتی نوحی یەزیدیکان بەدەرەوه، دەبینیت، ۳۰ هەزار سأل پیش مەسیح، مرۆف چۆن شەری لەگەڵ لاقاوی درندەدا کردووە، بەشەری بە کەشتیکەیی نوح رزگار کردووە. وەلى لەگەڵ چوونە پێشەوهی دەسەلاتدا، یاساکان و دەسەلات پەرمەیان سەندووە، هیدی هیدی چوونەتە ئاسمان. حامورابی لە سەری بەردە رەشەکان (خودای خۆر) مان نیشان ئەدا و دەبیژیت:

یاساکانم یەزدانین و منی پاشا بەپشتی خوا حوکمتان دەکەم، لە خواى مەزن نزیک تان دەکەمەوه، خیر و بەرەکتان لە خوا گیانەوه بۆ دینم. دۆژمانی خوا مەزنەکتان داگیر ئەکەم. لەسەر فەرمودەکانی خودای مەزندا، بۆ ئاوەدانى و لاتەکەمان باج و خەراجیان لى دەستینم. سەر بۆ خوا رۆژی مەزن!! شۆرنەکەن، قەوم و قیلەیان!! ئەنفال دەکەم. لەم لینکەدا شەریعەتی حامورابی بەعەرەبی بخوینەوه. شەریعەتی حامورابی، یەکی لە باوکانی شەریعەتە خوا تاقانەکان بوو.

<http://uruk-warka.dk/news/۰۹-۲۰۱۴٪۲۰Specail/Hamourabi-۲.pdf>

Khoshnaw Meriwan

ئۆکتۆبەری ۲۰۱۴

